

דכתיב בענין בריחת דוד מפני אבשלום, שאמר הכתוב שהיה בה עינוי [שמואל ב טו] "ודוד עלה במעלה הזיתים, עלה ובוכה, וראש לו חפוי, והוא הולך יחף".

יחף ממאי — לאו, האם לא, מנעילת הסנדל!

ודחינן: ודילמא יחף מסוסיא ומרטקא, בלי סוס ושוט, שלא הלך כדרך המלכים, הרוכבים על סוס ומנהיגים אותו בשוט שבידיהם!?

אלא, אמר רב נחמן בר יצחק: מזהבא יש להוכיח שיחף משמעותו מנעילת הסנדל, מכך שאמר הקב"ה לישעיה הנביא [ישעיהו כ]:

"לך ופתחת השק מעל מתניך, ונעלך תחלין מעל רגלך".

וכתיב "ויעש כן ישעיה, הלך ערום ויחף".

יחף ממאי? לאו, מנעילת הסנדל! שהרי אין דרך הנביא לרכב על סוס, ומכאן ראייה שיחף האמור בדוד הוא יחף ממנעל, וקראו הכתוב עינוי.

ודוחה הגמרא: ואימא לא הלך ישעיה הנביא יחף ללא מנעל כלל, אלא הלך במנעלים המטולאים.

דאי לא תימא הכי, אלא יש להבין את המקרא כפשוטו, שהלך יחף לגמרי, האם "ערום" האמור בפסוק, יתכן לומר שהלך ישעיה הנביא ערום ממש?

אלא בהכרח "ערום" משמעותו שהלך בכגדים בלויים, הכא נמי יחף — הלך במנעלים המטולאים.

אלא אמר רב נחמן בר יצחק: מזהבא [ירמיהו ב] "מנעי רגלך מיהף וגרויך מצמאה" וכך אמר ירמיהו הנביא:

מנעי עצמך מן החטא, כדי שלא יבא רגלך לידי יהוה בצאתך לגלות יחפה. ודרך הגולים לילך יחפים ממש.

מנעי לשונך מדברים בטלים, כדי שלא יבא גרויך לידי צמאה.

תשמיש המטה דאיכרי ענוי — מנא לן?

דכתיב שהשביע לבן את יעקב אודות היחס הטוב שינהג בבנותיו [בראשית לא]:

"אם תענה את בנותי, ואם תקח נשים נוספות על הנוציי"

ומשמעות דברי לבן היא: עז-ב

אם תענה, לא תענה את בנותי במניעה מתשמיש.

ואם תקח, תמנע מלקחת נשים נוספות, שתהיינה צרות לבנותי.

ומוכח שהמנעות מתשמיש נקראת עינוי.

ודוחה הגמרא: ואימא אידי ואידי, גם "אם תענה" וגם "אם תקח", משמעותו להמנע מלקחת צרות. וכך אמר לבן: אם תענה את בנותי באם תקח להם צרות!?

ומשנינן: מי כתיב "אם תענה אם תקח" עד שתוכל לומר שהכל ענין אחד הוא? והרי "ואם תקח" כתיב, ובהכרח שהכתוב מדבר

בשני עיניים, ומוכח שמניעת תשמיש הינה עינוי.

שהתאווה לו בהיותה אצלו, ועינה אותה בכך שלא בא עליה.

ועדיין יש לפרוך: ואימא: אידי ואידי מצרות. חד — לצרות דידיה, שלא ישווה את מעמדן של בלהה וזילפה השפחות למעמדן של לאה ורחל הגבירות. וחד לצרות זרות נוספות, דאתיין ליה מעלמא!

תנו רבנן: אסור לרחוץ מקצת גופו ככל גופו.

ואם היה מלוכלך בטיט ובצואה — רוחץ כדרכו ואינו חושש, לפי שאין זו רחיצה של הנאה אלא של הסרת הליכלוך.

וכך יש להעדיף לפרש, כי בכך מתפרש כל הפסוק בענין אחד של צרות, ויהיה "אם תענה" דומיא ד"אם תקח".

וכמו כן, אסור לסוך מקצת גופו ככל גופו.

ואם היה חולה או שהיו לו חטטין בראשו — סך כדרכו ואינו חושש.

ומשינן: הרי יש להשביע תחילה על הדבר הקשה ואחר כך על הדבר הקל. ואם כל הפסוק היה בענין צרות, היה לו ללבן להשביע תחילה שלא יקח יעקב צרות נוספות, שלקחתן קשה לבנותיו יותר מהשוואת מעמד השפחות לגבירות, ורק אחר כך היה לו להשביעו שלא ישוו השפחות לבנותיו.

תנא דבי מנשה, רבן שמעון בן גמליאל אומר: מדיחה נוטלת אשה ידה אחת במים כדי להסיר את הרוח הרעה ששורה על היד בלילה, ונותנת בידה האחת פת לתינוק, ואינה חוששת משום איסור רחיצה.

מי כתיב "אם תקח צרות נוספות ואם תענה בהשוואת השפחות לבנותי"?!

אמרו עליו, על שמאי הזקן, שלא רצה להאכיל את התינוק בידו אחת, וגזרו עליו להאכיל בנטילת שתי ידים.

הרי "אם תענה ואם תקח" כתיב, ובהכרח שהעינוי הוא מתשמיש.

מאי טעמא יש לו ליטול ידיו?

אמר אביי: משום הרוח הרעה הנקראת "שיבתא".

אמר ליה רב פפא לאביי: הא מצינו שמעשה תשמיש גופה איקרי ענוי. דכתיב במעשה שכם בן חמור עם דינה [בראשית לד] "וישכב אתה — ויענה". ומניין לך שההמנעות מתשמיש היא העינוי האמור בדברי לבן?

תנו רבנן: ההולך להקביל פני אביו או פני רבו, או פני מי שגדול ממנו — אם יש צורך בדבר, הרי הוא עובר עד צוארו במים, ואינו חושש.

אמר ליה: העינוי התם, במעשה דינה, לא היה עינוי במעשה התשמיש עצמו. אלא מדובר שם שעינה אותה מביאות אחרות,

אך לא לכל ההולך להקביל כל אדם התירו זאת.

רב יהודה ורב שמואל בר רב יהודה הוו קיימי עמדו ביום הכיפורים אגודא על שפתו דנהר פרת, אמברא על מקום המעבר דחצדד המוביל אל חצדד. והוה קאי, והיה עומד רמי בר פפא מהך גיסא, מצידו השני של הנהר.

רמא לחו קלא, הרים רמי בר פפא את קולו לעברם: מהו למיעבר בתוך מי הנהר, כדי למיתי לגביכו לבוא אליכם למשאל שמעתא לשאול שמועה?

אמר ליה רב יהודה: רב ושמואל דאמרי תרוייהו: יש רשות להיות עובר בנהר כדי לשאול דבר תורה. ובלבד שלא יוציא ידו מתחת חפת שפת חלוקו. כי אם יוציא את ידו, ויריס את שפת חלוקו, ויגביהו, יראה הדבר כאילו הוא נושא את חלוקו על כתפו ואינו לובשו, ואסור לישא משא ביום הכיפורים ברשות הרבים.

איכא דאמרי, אמר ליה רב שמואל בר רב יהודה: תנינא לשאלתך בכרייתא [ואין צורך בדברי האמוראים]: עובר, ובלבד שלא יוציא ידו מתחת חפת חלוקו.

מתקיף לה רב יוסף: וביום חול כי האי גונא, שעובר במים עד צוארו — מי שרי?! האיך מותר להסתכן בכך?

זהכתיב בתיאור נבואת יחזקאל על המים העתידים לצאת מבית המקדש [פרק מז]:

”וימד המלאך מרחק של אלף באמה ממקום יציאת המים מחוץ לירושלים, ויעברני שם במים, והיו המים שם בגובה של מי אפסוב”. דהיינו, בגובה של הקרסוליים בלבד.

מכאן שמותר לעבור במים עד אפסוב.

איבעיא להו: הרב ההולך אצל תלמיד — מאי? האם מותר לו לעבור במים ביום הכיפורים כדי להגיע אל תלמידו וללמדו תורה?

תא שמע, דאמר רב יצחק בר בר חנה: אנא חזיתיה לזעירי דאזל שהלך לגבי רב הייא בר אשי תלמידיה ביום הכיפורים, ועבר במים.

רב אשי אמר: ההוא שהלך ועבר במים — רב הייא בר אשי הוא שהלך. דאזל לגביה דזעירי רביה.

רבא שרא לבני עבר ימינא [שם מקום] למעבר במיא כדי לנטורי לשמור פירי.

אמר ליה אבוי לרבא: יש תניא דמסייע לך:

דתניא: שומרי פירות עוברין עד צוארן במים, ואין חוששין.

רב יוסף שרא התיר לחו לבני “בי תרבו” למיעבר במיא למיתי לפירקא. לבוא לשיעור. אבל למיזל לחזור לביתם — לא שרא להו.

אמר ליה אבוי: אם כן שאינך מתיר להם לחזור, אתה מכשילן לעתיד לבא, ששוב לא יבואו.

איכא דאמרי: שרא לחו למיתי, ושרא לחו למיזל.

אמר ליה אבוי: בשלמא למיתי — לחיי, טוב ויפה! אלא למיזל — מאי טעמא התרת?

ואמר לו: כדי שלא תהא מכשילן לעתיד לבא.

יכול יעברנו בכורני גדולה?

תלמוד לומר: [ישעיהו לג] "וצי אדיר לא יעברנו".

מאי משמע מהפסוק הזה, שאי אפשר לעברו לאותו הנחל, לא בספינה קטנה ואף לא בספינה גדולה?

כדמתרגם רב יוסף לפסוק הזה: לא תזיל ביה בספינת ציידין קטנה, ואפילו בורני רבתי, ספינה גדולה לא תגזינה, לא תעבור בו.

אמר רבי יהודה בן פזי: אף מלאך המות אין לו רשות לעבור בתוכו של הנחל הזה.

כי כתיב הכא "בל תלך בו אני שיט" וכתיב התם במלאך המות, שחזר "משוט בארץ". ומשמע שבנחל הזה, שאי אפשר לשייט בו, גם מלאך המות אינו רשאי לעבור בו.

אמר רבי פנחס משום רב הונא צפוראה: מעין היוצא מבית קדשי הקדשים כנבואת יחזקאל, בתחילה הוא דק ביותר, ודומה לקרני הגבים.

כיון שהגיע לפתח היכל — נעשה כעובי חוט של שתי.

כיון שהגיע לאולם — נעשה כחוט של ערב, שהוא עבה יותר מחוט של שתי.

כיון שהגיע אל פתח עזרה — נעשה כמו פי פך קמץ.

והיינו דתנן רבי אליעזר בן יעקב אומר: מים מפכין כמו פי פך קטן עתידין להיות טז-א יוצאין מתחת מפתן הבית.

"וימד המלאך מרחק של עוד אלף אמה, ושם כבר גבהו המים, ויעברני במים בגובה מים ברכים" — מכאן שמותר לעבור עד ברכים.

"וימד המלאך מרחק של עוד אלף אמה, ויעברני במים בגובה מי מתנים" — מכאן שמותר לעבור עד מתנים.

מכאן ואילך, וימד המלאך עוד אלף אמה, וכבר היו המים נחל בגובה אשר לא אוכל לעבר.

ומשמע שמותר לעבור במים רק עד גובה המתניים, ואסור להסתכן במעבר במים הגבוהים יותר.

אמר אביי: שאני נחל היוצא מבית קדשי הקדשים, דרדיפי מיא, שממיו שוטפים במהירות וסוחפים, ולכן היה אסור לעבור בו כשמימיו גבוהים מהמתניים. אבל במים שאינם זורמים וסוחפים מותר לעבור עד צוארו.

יכול יעברנו בסיוחי כשייט?

תלמוד לומר [יחזקאל מז] "כי גאו המים מי שחר".

מאי "מי שחר"?

שיוטא. שכן קריין ל"שייטא" — סיוחא.

והיינו, שהם היו גבוהים וסוחפים עד שלא היתה אפשרות לשוט בהם.

יכול יעברנו לאותו הנחל היוצא ונמשך מבית קודש הקדשים בכורני בספינה קטנה?

תלמוד לומר [ישעיהו לג] "בל תלך בו אני שיט".